

Læs dig klogere på fremtiden

Mads Rosendahl Thomsen anbefaler Charlotte Weitze: *Ulvemælk*, 2024.

Mange dystopiske fortællinger er henlagt til et godt stykke ude i fremtiden. Måske ikke så meget for at skåne læseren, men fordi store forandringer tager tid. Aldous Huxleys *Fagre nye verden* udspiller sig i 2540, mens George Orwell med *1984* trak fremtiden noget tættere på. I Charlotte Weitzes glimrende roman *Ulvemælk* er den nye tid henlagt til 2040, hvilket der virkelig ikke er lang tid til. Men forandringerne er markante: Jylland er dækket af skov, fordi der skal klimakompenseres for de datacentre, der driver OS, en kunstig intelligens, der omfavner alle aspekter af den menneskelige tilværelse.

Hovedpersonen Inga var engang forfatter, men nu skriver OS al litteratur, fordi den bedre ved, hvad folk vil have. OS sørger for dating, den giver folk mulighed for at opleve verden i Virtual Reality med OS-briller, og nogle folk, men ikke Inga, får lavet kopier af deres afdøde forældre, der så kan leve videre som simuleringer. Men det virker ikke rigtigt, og man fornemmer overalt falskheden i det univers, der er skabt.

Ulvemælk trækker også tråde tilbage i de kapitler, hvor man følger folkemindesamleren Evald Tang Kristensen, som fra 1860'erne og årtier frem indsamlede tusindvis af beretninger fra jævne folk, om de steder de levede. Evald bliver gift med en af sine informanter, Marie, og man er her langt fra et liv omgivet af OS's kameraer og 24/7 service, men med natpotter, kolde morgener og fugtige huse. Alligevel er det som om, at der er nogle ting, der spejler sig i livet i 2040. Inga og hendes kæreste Alexander lever også tæt på naturen – og de havde begge ulvetatoveringer, inden OS's algoritmer bragte dem sammen – og de nærer som Tang Kristensen en stor kærlighed til Tværmosen. Og ikke mindst, så er deres liv præget af en fascination, som Tang Kristensen delte, af, hvad stedets historie gør ved de folk, der bebor det.

Weitzes roman er blændende i sin evne til at se menneskets vilkår mellem en fremmedgørende teknologi og en natur, der heller ikke altid giver tryghed. I 2026 kan vi stadig holde kunstig intelligens ud i strakt arm, hvis vi vil, men sådan bliver det måske ikke ved med at være. Der er ikke længe til 2040. Men efteråret 2022, hvor få tænkte over, at kunstig intelligens ville blive noget, som en milliard mennesker snart ville bruge dagligt, er endog meget kort tid siden. *Ulvemælk* giver i sin dobbeltfortælling en påmindelse om, at naturen ikke forsvinder, fordi vi er så optaget af det kunstige. Det er en dystopi, hvor gode intentioner om sikkerhed og kontrol, som i *Fagre nye verden*, gør tilværelsen mere umenneskelig.

Mads Rosendahl Thomsen er professor i Litteraturhistorie, Aarhus Universitet, og leder af grundforskningscentret TEXT: Center for Contemporary Cultures of Text, der studerer, hvordan kunstig intelligens påvirker vores tekstkultur. Han har udgivet bøger og artikler om verdenslitteratur, posthumanisme og digital humaniora. Han er forperson for Kulturministeriets Bogpanel.

Læs dig klogere på fremtiden

Anders Høeg Nissen anbefaler Yuval Noah Harari: *Nexus*, 2024

Yuval Hararis *Nexus* er en bog om, hvordan menneskers fællesskaber og udviklingen af vores informationsnetværk har formet vores samfund fra stenalderen til i dag, og ikke mindst om hvilken rolle kunstig intelligens spiller i den aktuelle udvikling.

Den centrale pointe i bogen er, at kontrol med information er lig med magt, og at den store udfordring i disse år nu er, at AI fundamentalt ændrer ved traditionelle magtstrukturer. Der bliver vendt op og ned på, hvem og hvad der styrer strømmen af information, og dermed hvad vi i fællesskab kan blive enige om overhovedet er 'virkeligt'.

Yuval Harari trækker tråde gennem nogle af de største og mest grundlæggende mekanismer i vores samfund, og han formår som få at forbinde konkrete eksempler fra oldtidens Babylonien eller nutidens Taiwan med filosofiske, historiske og samfundsmæssige fænomener.

Det er ikke nemt at skrive en læseværdig og relativt nemt tilgængelig bog om demokratiske principper, informationsnetværk, bureaukrati og kunstig intelligens – men det lykkes altså glimrende for Harari.

Noget af det, jeg særligt godt kan lide ved Hararis *Nexus* og hans tidligere bøger, er, at han ikke ser på verden i sort-hvid. Han ved, at verden er ekstremt kompleks, og han prøver ikke at koge alting ned til nemme forklaringer eller løsninger.

I bogen præsenterer Harari masser af både principielle og praktiske udfordringer ved kunstig intelligens, men understreger også, at teknologien ikke er deterministisk. AI kan både hjælpe os og skade os – og vi er i høj grad selv ansvarlige for, hvordan AI udvikler sig og påvirker vores verden.

Ja, det er afgjort et problem, at både AI og skaberne af AI i vid udstrækning unddrager sig traditionel demokratisk kontrol, fordi en stor del af magten flyttes over til programmører og kommercielle virksomheder. Men det er stadig muligt at tilpasse teknologien og regulere udnyttelsen af kunstig intelligens – hvis vi vil, og hvis vi erkender, at det er vores fælles ansvar.

Anders Høeg Nissen har i 25 år dækket den teknologiske og videnskabelige udvikling, først og fremmest som vært og journalist på fremtidsmagasinet *Harddisken* på DR P1. I dag er han selvstændig techformidler med fortsat fokus på digitaliseringens muligheder og udfordringer.

Læs dig klogere på fremtiden

Anders Høeg Nissen anbefaler Kazuo Ishiguro: *Klara og Solen* fra 2021

Klara og Solen foregår i en ikke nærmere angivet fremtid, som er fyldt med avanceret AI og menneskelignende robotter, de såkaldte "Kunstige Venner". Vi følger androiden Klara, der bliver købt af en familie efter lang ventetid i robotbutikken, hvor hun har stået og kigget på verden. Hos sin nye familie skal hun især holde den syge pige Josie med selskab og sørge for, at hun ikke føler sig ensom. Klara er især i begyndelsen både naiv og barnlig, men hun er også intelligent, følsom og empatisk. Hun har 'hertet' på rette sted og vil så gerne hjælpe pigen Josie.

"Jeg tror, jeg har mange følelser," siger Klara. "Jo mere jeg observerer, desto flere følelser kan jeg have."

Undervejs bruger Klara også meget tid på at se på Solen – dels fordi hun bliver ladet op af Solens energi, dels fordi hun efterhånden betragter Solen som en ven og en slags guddom, som hun håber også kan gøre Josie rask.

Ishiguro er en mester i små fortællinger, der gør stort følelsesmæssigt indtryk, og noget af det særlige ved *Klara og Solen* er, at vi oplever verden gennem øjnene på den elskelige og uskyldige Klara, og på den måde bliver inviteret til at forsøge at sætte os ind i, hvordan en robot med kunstig intelligens måske vil opfatte verden omkring sig.

Bogen tager ideen om en kunstig intelligens og en kunstig bevidsthed – og kunstige følelser – meget alvorligt, uden at fylde siderne med en masse tech-ballade. På den måde er *Klara og Solen* en meget anderledes bog om robotter og AI. Det er ikke den sædvanlige omgang thriller-ballade med kamprobotter og Skynet. I stedet handler bogen om følelser og relationer og eksistens – og i virkeligheden om at være menneske. For på mange måder er Klara næsten mere menneskelig end de rigtige mennesker i bogen.

I en tid, hvor mange oplever en eller anden form for personlig relation til chatbots, og hvor forskere seriøst drøfter ideen om kunstige intelligenser med en form for bevidsthed, er bogen et poetisk og unikt indspark i debatten om, hvad det egentlig betyder at være et væsen i verden, uanset om man så er ægte eller simuleret. Klara føler, hvad hun føler – og så er det egentlig ligemeget, at hun er en Kunstig Ven.

En smuk, tankevækkende og ikke mindst rørende roman, som jeg stadig kan gå og boble lidt over...

Anders Høeg Nissen har i 25 år dækket den teknologiske og videnskabelige udvikling, først og fremmest som vært og journalist på fremtidsmagasinet *Harddisken* på DR P1. I dag er han selvstændig techformidler med fortsat fokus på digitaliseringens muligheder og udfordringer.

Læs dig klogere på fremtiden

Anders Søgaard anbefaler Franz Kafka: *Sultekunstneren*, 1922.

Kunstig intelligens kan let efterlade dig forpustet. Alting går så stærkt. Er verden ved at løbe os af hænde? Vi havde lige vænnet os til farvefjernsyn og mobiltelefoni, men nu får vi så smidt chatbots, selvkørende biler og virtuelle verdener i nakken.

Chatbots, man kan forelske sig i; verdener, man kan forsvinde i. Hvad blev der af kærlighed og frisk luft? Kafkas *Sultekunstneren* udtrykker bedre end noget andet fornemmelsen af at tilhøre en svunden tid.

Sultekunstneren fremtræder som en stolt udøver af en kunstart, som ingen længere værdsætter, men hvilken værdi har fortidens dyder, hvis historien udvikler sig tilfældigt eller følger enhver pludselig indskydelse? *Sultekunstneren* erkender sin egen nytteløshed, men også at han hverken var herre over storhed eller fald.

Kafka udgav historien om sultekunstneren i 1922 i tidsskriftet *Die neue Rundschau*. På et tidspunkt, hvor det føltes, som om alt var i luften, og den teknologiske udvikling buldrede af sted. Og klemmt inde mellem to verdenskrige, der satte spørgsmålstejn ved så meget – også hvorvidt nogen af os har nogen som helst indflydelse på historiens gang.

Kafkas fortælling findes i dag også som tegneserie og er blevet filmatiseret både i USA og i Japan. På dansk findes den i novellesamlingen *Fortællinger*.

Anders Søgaard er forsker i sprogteknologi ved Datalogisk Institut på Københavns Universitet og forfatter til en række bøger om kunstig intelligens. Han er desuden uddannet fra Forfatterskolen.

Læs dig klogere på fremtiden

Anders Søgaard anbefaler Kasper Schiølin: *Teknologi*, 2016.

Kunstig intelligens er en slags teknologi, og når man skal gøre sig tanker om den, er det godt at skelne mellem, hvad al teknologi har til fælles, og hvad der er særligt for kunstig intelligens. Al teknologi er en pagt. En faustisk pagt. Vi får noget, vi mister noget. Det, som vi får, bliver udbetalt med det samme. Det, som vi mister, mister vi først hen ad vejen.

Teknologi er byggeklodser for kultur. Langt det meste teknologi giver os mere båndbredde, men enkelte teknologier tager også båndbredde fra os. De færreste af os bruger fem timer i døgnet på at glo ind i en vaskemaskine. Andre teknologier stjæler mere af vores opmærksomhed.

Der er skrevet meget om teknologiens indflydelse på os, men kun lidt af det er skrevet på dansk. Kasper Schiølin har skrevet en fin lille bog på dansk, som breder landskabet ud og sætter tanker i gang.

Bogen er udgivet af Aarhus Universitetsforlag i Tænkepause-serien.

Anders Søgaard er forsker i sprogteknologi ved Datalogisk Institut på Københavns Universitet og forfatter til en række bøger om kunstig intelligens. Han er desuden uddannet fra Forfatterskolen.

Læs dig klogere på fremtiden

Ida Ebbensgaard anbefaler Inga Strømke: *Maskiner der tænker*, 2025.

Hvis kunstig intelligens har en superstjerne, er det den norske forsker Inga Strømke. Hendes bog, *Maskiner der tænker*, er et af de første, store samlende værker om generativ kunstig intelligens og står i dag som et standardværk.

Som forsker opdagede hun før mange andre, hvor magtfuld en teknologi kunstig intelligens er. Derfor satte hun sig et mål: At finde ud af, hvordan man sørger for at inddæmme det negative ved teknologien, samtidig med at vi udnytter de positive sider. Skal det ske, kræver det, at vi borgere i demokratiske samfund får en forståelse af, hvordan teknologien virker. Det er formålet med bogen: En nysgerrig, fascineret, men også kritisk tilgang til teknologien.

Bogen er en grundig indføring i både historien bag kunstig intelligens, dens bannerførere gennem tiden og i selve teknologien. Inga Strømke har gjort det til kernen i sin forskning at forstå, hvad maskinen har forstået – og det er sværere, end det måske lyder. For kunstig intelligens bygger på store matematiske netværk, hvor talrækkerne kan synes nærmest uendelige.

Maskinen fungerer grundlæggende anderledes end menneskers hjerne, og de er svære at se ind i. Man kalder det 'sorte bokse', ikke fordi der foregår magi eller anden hokuspokus derinde, men fordi modellerne ikke er designet til, at mennesker skal kunne forstå dem.

Inga Strømke sammenligner det i bogen med at tale med rumvæsener. Det lyder som mennesker, men samtidig slet ikke alligevel. For lige så kaotisk, der ser ud på indersiden, lige så overvældende kan det være, hvordan maskinerne er i stand til at frembringe sammenhænge, som vi mennesker ikke kender til.

Nogle gange går det galt på måder, vi som mennesker ikke kan forudse: For eksempel når en model skal lære at skelne mellem et billede af en ulv og en husky-hund. Den klarer sig fremragende i lang tid. Indtil den begynder at lave mærkelige fejl. Da forskerne går den efter, viser det sig, at måden, den adskiller ulv fra husky, er ved at konstatere, om billedet har sne i baggrunden. Sne = ulv, ingen sne = husky. For den sammenhæng fandtes i dens træningsdata, og det var mere gennemgående end øjnernes og tændernes form. Og voila: Et billede af en ulv i et snefrit miljø, og maskinen kategoriserer den som en husky.

Inga Strømke viser med bogen, at de store mængder af data til rådighed om brugerne giver teknologiselskaberne bag en stærk magt over os. De kan bedre end os selv forudse vores depressioner og forelskelser – og reagere kommercielt på den baggrund. Den præcise gennemgang burde være obligatorisk pensum for enhver skoleelev, omend vi nok i hvert fald er på gymnasieniveau, før bogen er velegnet. Derfor bruger bogen også god tid på at forklare, hvorfor reguleringen af kunstig intelligens er så vigtig – og hvorfor modellerne i høj grad bør funderes på menneskelige værdier, såkaldt 'alignment'.

Inga Strømkes bog er en gedigen grundbog, tilgængelig uden at være poppet, skrevet af en stærk faglig forfatter. Den peger mange år ud i fremtiden og anbefales på det kraftigste.

Ida Ebbensgaard er uddannet journalist, er forfatter og ekspert i AI. Hun har været chefredaktør på Zetland, udlandsredaktør på Berlingske og vært på DR. I 2023-2024 var hun Fyens Stiftstidendes fellow på Syddansk Universitet, hvor hun undersøgte, hvordan kunstig intelligens rummer både potentialer og problemer for dansk journalistik. På baggrund af den undersøgelse skrev hun bogen *"Ægte: en lille bog om kunstig intelligens"*.

Læs dig klogere på fremtiden

Ida Ebbensgaard anbefaler Anders Søgaard: *Maskinerne kommer indefra*, 2024.

ChatGPT, CoPilot og deres konkurrenter har gjort kunstig intelligens til hvermandseje – men samtidig er det store, komplekse teknologier, der præger vores hverdag. Så hvordan krabber man sig ind på at forstå, hvad kunstig intelligens egentlig er?

Det er Anders Søgaards bog *Maskinerne kommer indefra* et bud på. Han er professor i datalogi på Københavns Universitet og kommer altså med en stærk, faglig baggrund. Samtidig er han en meget dygtig fortæller, som også har udgivet skønlitterære bøger og gået på forfatter-skolen. Det gør bogen velskrevet og forståelig.

I stedet for formler og videnskabeligt sprog leverer han en indgang til viden om området via billedsprog. Han kommer hele tiden med eksempler, metaforer og referencer til vores hverdag og populærkulturen. På den måde indskrives den sig i traditionen med nogle af de store, danske populærvidenskabelige bøger som *Jytte fra Marketing er gået for i dag* – om nudging, og *Det hele handler ikke om dig* – om stoisk filosofi.

Indholdsmæssigt hæver bogen sig over den nyeste-dims eller udvikling. Det er også nødvendigt, når det gælder en teknologi, der bevæger sig så rivende hurtigt. Vi får forklaret i billedsprog, hvad begreber som 'stor sprog-model' og 'generativ kunstig intelligens' i virkeligheden dækker over – og med et dyk ned i de tekniske forklaringer, og hvilke indvirkninger det kan få på vores liv og samfund.

Anders Søgaard sætter den kunstige intelligens ind i sin rette historie. Det var naturligvis ikke noget, der opstod i efteråret 2022, da ChatGPT kom på markedet. Det har været en del af vores hverdagsliv i mange år. Der var kunstig intelligens i din første klaptелефон fra Nokia. Kunstig intelligens har styret din stovekontrol i årevis. Alt sammen noget, vi helt friktionsfrit har levet med – og først nu forstår effekten af i praksis.

En særlig glædelig bivirkning ved bogen er, at begejstringen over forskningen smitter, fordi forklaringerne er så gode. For eksempel da forskerne opdager en sammenhæng i måden, sprog danner netværk på. Man kan forestille sig sproget som et stort edderkoppespind, hvor ordene ligger i forskellige afstande til hinanden.

Forskerne opdager, at hvis man lægger spindel-vævene oven på hinanden, ligner de hinanden fuldstændig. Det danske ord for 'kat' er bundet ind på samme måde i det danske netværk, som ordet 'Katze' i det tyske netværk. Det har en meget praktisk betydning: Det betyder, at de fungerer til næsten sømløs oversættelse. Man kan bevæge sig friktionsløst mellem sprogene, når katten altid er gemt samme sted på kortet.

I virkeligheden er netværkene af sprog ikke flade pandekager i en stak, det er matematisk meget mere komplekst. Men når Anders Søgaard forklarer på denne måde, er det næsten som for første gang at høre historien om Newton, der får et æble ned i hovedet: Enkelt, smukt og uendeligt sejt opdaget.

Anders Søgaard er noget så sjældent som et menneske, der behersker både humanismens dybe spørgsmål, er velbevandret i filosofi, historie, almendannelse og forstår teknologiens dybder. Læg dertil, at professoren er meget velskrivende. Det gør bogen til et stærkt anbefalingsværdigt værk.

Det betyder også, at bogen kan læses af snart sagt alle – fra unge og op. Og måske også bør blive det? For teknologien kommer til at betyde meget for, hvordan vores samfund fungerer i fremtiden. I stedet for at blive bange for teknologien bliver man oplyst – og dermed meget bedre i stand til at forstå, hvornår vi skal frygte den og inddæmme den, og hvornår vi skal bruge den til at skabe en bedre verden.

Ida Ebbensgaard er uddannet journalist, er forfatter og ekspert i AI. Hun har været chefredaktør på Zetland, udlandsredaktør på Berlingske og vært på DR. I 2023-2024 var hun Fyens Stiftstidendes fellow på Syddansk Universitet, hvor hun undersøgte, hvordan kunstig intelligens rummer både potentialer og problemer for dansk journalistik. På baggrund af den undersøgelse skrev hun bogen *Ægte: en lille bog om kunstig intelligens*.

Læs dig klogere på fremtiden

Jakob Stegelmann anbefaler Mary Shelley: *Frankenstein*, 1818/2014.

Det er utroligt, at en 200 år gammel bog virker så stærkt og stadig er så inspirerende og så moderne.

Dét er følelsen, jeg sidder med, hver gang jeg læser Mary Shelleys *Frankenstein*. Historien om videnskabsmanden, der er besat af sit projekt om at bygge et kunstigt menneske og bringe det til live, er så fyldt med alle de overvejelser, vi mennesker går med, når vi møder nye tanker og ser en udvikling, der til tider virker naturstridig.

Når jeg læser Mary Shelleys ord – som hun lægger i munden på historiens hovedpersoner, når de fra hver deres side beretter om de ubegribelige hændelser – rystes jeg af deres ægthed. Af de mange klare, stærke følelser, hun lader dem formidle, samtidig med at plottet gang på gang overrasker med nye drejninger og helt forrygende chok.

For *Frankenstein* er en gyser. Det er en krimi, en monster-historie, et science fiction-eventyr og en historie om, hvad manisk besættelse kan medføre for alle involverede. Og selv om Mary Shelleys sprog selvfølgelig afslører, hvornår den er skrevet, er der intet forældet eller svært forståeligt – især ikke i den fremragende oversættelse af Jakob Levinsen. Endnu et vidnesbyrd om, at oversættere også er skabere, og at deres arbejde er en kunstnerisk indsats i sig selv. Jeg har også læst den på engelsk, men fremover vil jeg foretrække den danske udgave.

Læsningen af *Frankenstein* bringer også mængder af associationer til alle de film- og tegneserietolkninger, den har affødt. Og selvom de fleste af dem gør, hvad der passer dem og fabulerer vildt, så bevarer mange af dem alligevel essensen.

Boris Karloffs sminke fra den legendariske 1931-film, Peter Boyles vidunderlige version fra Mel Brooks' 1974-film, de smukke tegninger af Bernie Wrightson fra 1983 – og selvfølgelig den seneste filmudgave, hvor Jacob Elordi spiller skabningen og udtrykker al den sorg og vrede, han rummer. Instruktøren Guillermo del Toro har drømt om at lave den, lige siden han så Karloff-klassikeren som 12-årig.

Frankenstein smitter nemlig, man bliver besat af den – samtidig med, at den rummer en advarsel, der gælder til hver en tid. Ikke alle store planer bør realiseres...

Jakob Stegelmann er forfatter, science fiction-nørd og entusiastisk spil-, tegneserie- og filmformidler. Han er særligt kendt for *Så Er Der Tegnefilm* og *Troldspejlet*.

Læs dig klogere på fremtiden

Jakob Stegelmann anbefaler Enki Bilal: *Bug* (1), 2020.

Det bedste ved science fiction er den forunderlige og meget menneskelige blanding af optimisme og pessimisme. Hver gang en science fiction-bog forudser en ny teknologisk landvinding, jubler man over mulighederne – og straks efter går det galt. Det, der skulle være en velsignelse, bliver en forbandelse.

Men efterhånden som vores afhængighed af teknologien er blevet så altomfattende, er det småt med optimismen. Til gengæld kan man så svælge i, hvor galt det kan gå.

Det gør den mesterlige franske serieskaber Enki Bilal i sin nyeste albumserie *Bug*. På første side hører man det foruroligende: "Jeg kan ikke komme på nettet" – og så går det ellers løs. Alt er nede, og samfundet bryder hurtigt sammen.

Det kommer næppe som en overraskelse, at det totale digitale sammenbrud truer menneskets eksistens. For vi har selvfølgelig glemt, hvordan man klarer sig uden. Og det er den historie, Bilal, som så mange andre forfattere har ønsket at fortælle, udfolder.

Men jeg synes, hans *Bug* er i særklasse. Og den rummer en overraskelse. For der dukker et menneske op, som har særlige kræfter og en hjerne, der måske viser vejen frem.

Bilal er en dystert tegner. Der er mørke i hans udgave af verden og verdensrummet, for *Bug* foregår både på jorden og på en mission i det ydre rum. Personerne smiler sjældent, og når de gør, er det nærmest uhyggeligt. For deres øjne er stadig triste, halvt lukkede og fyldte af angst og sorg.

Man kan godt blive lidt for grebet af hans nedslående stil. Men som post-apokalypse er *Bug* både klassisk, forudsigelig på den gode måde – og så alligevel ikke. Mennesket HAR måske det, der skal til.

Jeg har aldrig helt forstået alt i Bilals tegneserie, hverken i denne eller hans berømte *Nikopol*-trilogi fra 1980-92 – som dog var en del mere kryptisk. Men jeg elsker det gådefulde, for det kræver, at jeg genlæser og dvæler ved detaljerne. Det skal læses langsomt, og det er i sig selv en fornøjelse.

Første album af *Bug* sætter scenen og kan sagtens læses alene. Men man får lyst til at læse videre. Der er kommet tre album i Danmark – det fjerde kom i Frankrig i oktober 2025, så det er ikke kommet på dansk - endnu.

Jakob Stegelmann er forfatter, science fiction-nørd og entusiastisk spil-, tegneserie- og filmformidler. Han er særligt kendt for *Så Er Der Tegnefilm* og *Troldspejlet*.

Læs dig klogere på fremtiden

Jakob Stegelmann anbefaler Ernest Cline: *Ready Player One*, 2018.

Hvad er virkeligt? Med en verden præget af krig, energikrise, hungersnød og klimaforandringer kan man godt forstå, at eskapisme er tillokkende. Det er fristende at forsvinde ind i et computerspil eller en god bog og glemme den virkelige verden for en stund, men i romanen *Ready Player One* tager Ernest Cline lige konceptet ét skridt videre – her foregår størstedelen af handlingen i det virtuelle univers OASIS, der er langt mere end bare et computerspil.

Her flygter menneskene ind, så snart de kan komme til det, og det gør bogens hovedperson, Wade Watts, også. Både for at undslippe verdens elendighed, men også for at deltage i en gådefuld jagt, der kan gøre ham til milliardær.

Bogen beskæftiger sig meget med dilemmaet om at tilbringe størstedelen af sit liv i en verden, der føles virkelig, men ikke er det. I 2044 foregår Wades hele sociale liv online i en parallel virkelighed, men gør det hans venskaber og oplevelser mindre virkelige? Især med den massive fremgang af AI i vores samtid er det en diskussion, der bliver mere og mere vedkommende. Og med Mark Zuckerbergs eksperimenter med Metaverse er sådan noget som OASIS måske ikke så langt ude i fremtiden endda.

Ready Player One er måske ikke et stort litterært mesterværk, men mindre kan jo gøre det, for den er først og fremmest en spændende og eventyrlig historie propfyldt med krævende gåder – og ikke mindst nostalgiske minder.

Bogen er nemlig et overflødhedshorn af popkulturelle referencer fra 1980'erne, hvilket den både er berømt og berygtet for. Selvom de hundredvis af referencer er til gode ting som *Monty Python* og *de skøre riddere*, *Dungeons & Dragons*, *Pac-Man* og *John Hughes*-film, kan de næsten stoppe flowet i historien. På den anden side: hvis man selv elsker film, spil og musik fra den periode, så er det en ren og skær nydelse at nikke genkendende til de mange titler.

Det er den ultimative 1980'er-nørdfantasi, der vækker alle de bedste minder frem.

Historien var oplagt at filmatisere, og Steven Spielbergs filmudgave fra 2018 er da også værd at se, ikke mindst fordi de mange film og spil-referencer fungerer bedre her, da det kan gøres med billeder og lyd i stedet for med ord. Er bogen så alligevel bedre? Ja, men hvorfor ikke opleve begge dele?

Jakob Stegelmann er forfatter, science fiction-nørd og entusiastisk spil-, tegneserie- og filmformidler. Han er særligt kendt for *Så Er Der Tegnefilm* og *Troldspejlet*.

Læs dig klogere på fremtiden

Jakob Stegelmann anbefaler Andy Weir: *Project Hail Mary*, 2022.

Andy Weir blev kendt for bogen (og senere filmen) *The Martian*, om en astronaut der skulle overleve alene på Mars. Han skriver den slags science fiction, hvor videnskaben er så reel og korrekt som muligt, og jeg vil vove at påstå, at hans nyeste bog, *Project Hail Mary* fra 2021 (på engelsk), er endnu bedre end *The Martian*.

Den starter med noget af et mysterium, for hovedpersonen vågner op på et rumskib i et andet solsystem uden at ane, hvem han er, eller hvad han laver der. Gradvist finder han ud af, at han er skolelæreren Ryland Grace, og han er på en ren selvmordsmission for at redde jorden og hele menneskeheden fremtid.

Bogen veksler mellem nutiden i rummet og fortiden på jorden gennem flashbacks, og det er spændende at stykke hans fortid og mission sammen bid for bid.

Det bedste ved *Project Hail Mary* er – igen – Andy Weirs brug af videnskab. Det er virkelig science fiction med tryk på science, for han formår at få læseren til ikke bare at forstå, men også tro på alt, hvad der sker undervejs. Aldrig har fysik og matematik forekommet så nervepirrende! Der er uendelige beregninger, hypoteser og videnskabelige forsøg gennem hele bogen – og man tager næsten sig selv i at bide negle i spænding over udfaldet, når han afprøver en af sine mange teorier.

En masse tal, en jord der er ved at gå under og en mand på en selvmordsmission – det lyder måske virkelig deprimerende. Men selvom situationen er så dødsensalvorlig, har hovedpersonen beholdt sin humor og selvironi, så bogen er på ingen måde tung at komme igennem – faktisk er den til tider virkelig sjov. Og samtidig hjerteskrærende. Der er ikke langt fra latter til tårer.

Ryland Grace er meget analytisk, men også menneskelig og relaterbar, og det er både rørende og gribende at følge med i, hvad langvarig isolation og ensomhed kan gøre ved et menneske. *Project Hail Mary* er faktisk en hjertevarm bog om håb, både for det enkelte menneske og hele menneskeheden, og om at overkomme sin værste frygt – og ikke mindst om værdien af venskab. Det er ikke småting.

Og fra foråret 2026 lander filmatiseringen med Ryan Gosling i hovedrollen.

Jakob Stegelmann er forfatter, science fiction-nørd og entusiastisk spil-, tegneserie- og filmformidler. Han er særligt kendt for *Så Er Der Tegnefilm* og *Troldspejlet*.

Læs dig klogere på fremtiden

Christiane Vejøl anbefaler Hartmut Rosa: *Det ukontrollerbare*, 2020.

Jeg er meget optaget af, hvad maskinernes evindelige effektiviseringsbehov og stræben efter perfektion betyder i menneskelivet. Hartmut Rosa er en af de tænkere, jeg synes, fanger det bedst.

Det ukontrollerbare er en lille, kompakt introduktion til Rosas grundidé: at moderne mennesker lever i en verden, vi forsøger at beherske – og at netop denne stræben efter kontrol gør verden fjernere for os.

Rosa undersøger, hvordan vi gennem teknologi, planlægning og effektivisering prøver at indfange livet, så vi kan styre det, optimere det og forudse det. Men paradokset er, at jo mere vi forsøger at indhegne verden, desto mere undslipper den os.

Vi får materiel tryghed, stigninger i viden og en overflod af muligheder – og alligevel oplever mange en grundlæggende uro, fremmedhed og meningsløshed. Rosa kalder denne tilstand et tab af resonans: den levende, gensidige relation mellem menneske og verden.

Resonansen er netop det, vi oplever, når der er kontakt, gensidig relation og et levet liv mellem mennesker. Eller mellem mennesker og natur eller kunst. Resonans kan ikke fremkaldes på kommando, og vi ved jo også, at livets mest betydningsfulde erfaringer opstår dér, hvor vi ikke har fuld styring. Det gælder kærlighed, kunst, natur, sygdom, forældreskab – alle områder, hvor vi må acceptere, at oplevelsen ikke lader sig programmere.

Det ukontrollerbare er oplagt for læsere, der interesserer sig for en filosofisk tilgang til forholdet mellem mennesker og teknologi. Det er en bog, der både udfordrer og giver en slags ro. En særlig påmindelse om, at det vigtigste i livet ikke kan tvinges frem, men ej heller kan udelukkes.

Christiane Vejøl er forfatter til *Argumenter for Mennesker og Arbejdslivets dilemmaer – AI*. Hun er vært på fremtidspodcasten *Så må du have held og lykke med det, i hvertfald* og er på vej med ny bog om AI og mennesker.

Læs dig klogere på fremtiden

Christiane Vejøl anbefaler Andreas Lieberoth: *Den store skærmkamp*, 2023.

Der er mange holdninger til børn og skærme. Jeg har selv beskæftiget mig med emnet i over 20 år. Som kendetegn ved debatten har mange luftet meninger, der er baseret på deres egne anekdotiske historier og antagelser frem for indsigter, forskningen kan underbygge.

Det er helt afgørende, at vi forholder os til, hvordan teknologien påvirker os som mennesker. Men det kan betale sig lige at trække vejret og ikke bare halse efter den nyeste skræmmekampagne. Her kommer Andreas Lieberoth ind.

Med bogen *Den store skærmkamp* tager han et fagligt underbygget livtag med et af de mest omdiskuterede spørgsmål i vores samtid: Hvad gør skærme egentlig ved os og vores børn? Andreas Lieberoth – forsker i psykologi og erfaren formidler – går systematisk til værks for at finde ud af, hvad forskningen faktisk viser, når man skræller alarmsnak, skam og moralpanik væk.

Lieberoth gennemgår med sikker hånd den eksisterende viden om trivsel, læring, afhængighed, sociale relationer og unges mentale sundhed – og gør det med blik for nuancer frem for skråsikkerhed. Han argumenterer for, at skærme hverken er en entydig trussel eller et mirakelmiddel, men en del af et komplekst miljø, hvor menneskers værdier, vaner og kontekster betyder mindst lige så meget, som teknologien i sig selv.

Som læser får man en guidet tur gennem forskningsfeltet krydret med forfatterens egne erfaringer som far i en digital tidsalder. Det er en bog, der både afdramatiserer og oplyser. Og så viser den, hvorfor enkle forklaringer sjældent holder, og hvorfor vi i stedet har brug for viden, proportioner og langsigtet pædagogisk dømmekraft.

Bogen giver (heldigvis) ikke de nemme færdige svar, men gør læseren bedre i stand til at tænke, vurdere og handle selv. Det er et stærkt bidrag til en debat, der alt for længe har været præget mere af skræmmekampagner, end et fagligt funderet fokus på de steder, hvor vi virkelig bør sætte ind.

Christiane Vejøl er forfatter til *Argumenter for Mennesker og Arbejdslivets dilemmaer – AI*. Hun er vært på fremtidspodcasten *Så må du have held og lykke med det*, i hvertfald og er på vej med ny bog om AI og mennesker.

